herpy

GEKONY

Carter's rock gecko

Pristurus carteri

Mały, dzienny gekon skalny z Półwyspu Arabskiego, który wygrzewa się na kamieniach i zawija ogon nad grzbietem jak skorpion. Osiąga 8-11 cm długości razem z ogonem, potrzebuje ciepła, mocnego światła i UVB i najlepiej sprawdza się jako zwierzę do obserwacji.

Rodzina: Sphaerodactylidae Dawna nazwa: *Spatalura carteri*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**8-11 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**5-10 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Skalny**
Środowisko	**Półpustynia i tereny skaliste**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 60 × 40 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**28-30 °C**
Miejsce wygrzewania	**40-45 °C**
Temperatura w nocy	**20-22 °C**
Wilgotność	**30-40%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady i małe bezkręgowce (skoczogonki, muszki owocowe)**
Utrzymanie	**Pojedynczo, w parach lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**10 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Inkubacja	**70-90 dni** przy 28 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Pristurus carteri to mały gekon o smukłym ciele, wydłużonym pysku i ogonie, który często trzyma zawinięty nad grzbietem. Ogon jest krótszy od ciała i ma na górnej stronie nierówny grzebień. Na bokach mogą występować powiększone, guzowate łuski. Pod pierwszym palcem tylnej kończyny znajduje się 10-12 lamelek, a pod czwartym 18-22. Na grzbiecie widać sześć lub siedem ciemnych pól od karku do kloaki.

Gatunek opisał w 1863 roku John Edward Gray, wówczas pod nazwą *Spatalura carteri*. Epitet gatunkowy upamiętnia Henry'ego J. Cartera, lekarza okrętowego na statku pomiarowym, który w latach 1844-46 kartował południowe wybrzeże Arabii, i który zebrał okazy typowe. Obecnie gatunek zalicza się do rodzaju *Pristurus* i jest największym przedstawicielem swojej grupy gatunków. Wyróżnia się dwa podgatunki: *P. c. carteri* oraz *P. c. tuberculatus*, który żyje na obszarach przybrzeżnych Zufaru.

Ciało osiąga zwykle 5-6 cm od pyska do kloaki i 8-11 cm z ogonem. W wielu populacjach 6 cm długości ciała to maksimum, ale pojedyncze osobniki dorastają do 8 cm. Samce są jaśniejsze, szarobrązowe, z drobnymi pomarańczowymi lub czerwonawymi plamkami i paskami na bokach, natomiast samice są ciemniejsze, łupkowoszare i nieco mniejsze. Dorosłe samce wykształcają na ogonie małe, mięsiste kolce. Gatunek jest aktywny w dzień, co wśród gekonów jest nietypowe. Gdy zwierzę czuje się zagrożone, zawija ogon i macha nim jak skorpion, a ruchy ogona służą też do sygnalizacji wobec osobników własnego gatunku.

Gatunek rzadko spotyka się w terrariach, a doświadczeń z długotrwałym utrzymaniem i rozmnażaniem jest niewiele. Tam, gdzie wartości opierają się na ogólnej praktyce dla małych gekonów pustynnych, zaznaczono to w tekście.

Występowanie i środowisko

Pristurus carteri zamieszkuje południową i wschodnią część Półwyspu Arabskiego. Gatunek jest znany z Omanu, Jemenu i Zjednoczonych Emiratów Arabskich; istnieją też doniesienia z Arabii Saudyjskiej, są one jednak niepewne. Miejscem typowym jest Masira, wyspa u wschodniego wybrzeża Omanu. Podgatunek *P. c. tuberculatus* żyje na obszarach przybrzeżnych Zufaru w południowym Omanie.

W Zjednoczonych Emiratach Arabskich gatunek ma mały i rozproszony zasięg, a w krajowej ocenie gadów tego państwa uznano go za krytycznie zagrożony, mimo że na globalnej Czerwonej liście IUCN figuruje jako niezagrożony. Gatunku nie odnotowano na żadnym z obszarów chronionych tego kraju.

> **Naturalny zasięg:** Oman, Jemen, Zjednoczone Emiraty Arabskie i Arabia Saudyjska.

ŚRODOWISKO

Pristurus carteri żyje w suchym, otwartym terenie: w szczelinach skalnych, na kamienistych zboczach, w suchych wadi i na terenach piaszczystych, często w pobliżu wybrzeża. Spotyka się go także w osiedlach ludzkich, gdzie wygrzewa się na murach. Gatunek jest aktywny w dzień i wygrzewa się na kamieniach, korzeniach i niskich krzewach, trzymając się blisko szczelin i otworów, w których może się schronić.

Klimat jest suchy i gorący, z dużymi różnicami między dniem a nocą. W dzień temperatura często przekracza 40 °C, a nocą może spaść poniżej 20 °C. Zwierzęta unikają największego upału i wrogów, chowając się w szczelinach skalnych lub zakopując się w piasku.

Hodowla

TERRARIUM

Jedno dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o powierzchni dna co najmniej 60 × 60 cm. Powierzchnia podłogi jest ważniejsza niż wysokość, ponieważ *Pristurus carteri* żyje na skałach i kamieniach, a 40 cm wysokości wystarczy. Para lub samiec z kilkoma samicami wymagają większego terrarium, żeby samiec nie nękał samic. Terrarium szklane lub z PVC najlepiej znosi suchość i ciepło.

Urządź je ułożonymi płaskimi kamieniami, łupkiem, korzeniami i podwyższonymi platformami, tak aby powstały szczeliny i miejsca do wygrzewania na kilku poziomach. Wszystkie kamienie muszą leżeć stabilnie i najlepiej być przyklejone, żeby nie mogły się osunąć, gdy zwierzę kopie pod nimi. Właściwa kryjówka nie jest konieczna, bo zwierzę często śpi na korzeniu lub kamieniu, ale wystrój powinien zapewniać kilka schronień, zarówno w ciepłej, jak i w chłodnej części.

Zastosuj podłoże z drobnego piasku zmieszanego z ziemią, najlepiej z dodatkiem kruszonych muszli, aby zwierzę mogło kopać, a samica składać jaja. Terrarium musi mieć dobrą wentylację i szczelną pokrywę, bo gatunek jest mały i szybki i potrafi przecisnąć się przez niewielkie otwory.

TEMPERATURA

Zapewnij wyraźny gradient temperatury. Chłodną część utrzymuj w 28-30 °C, a pod lampą punktową stwórz miejsce do wygrzewania o temperaturze 40-45 °C, żeby zwierzę mogło samo wybierać. Nocą temperatura może spaść do 20-22 °C bez dodatkowego ogrzewania, ale nie niżej.

Używaj termometrów cyfrowych w obu końcach terrarium i termometru na podczerwień do pomiaru samego miejsca wygrzewania. Umieść lampę grzewczą w jednym końcu, żeby zawsze była chłodniejsza strefa, do której zwierzę może się wycofać, i steruj nią termostatem. Jeśli zwierzę leży z otwartym pyskiem lub ciągle szuka cienia, jest za gorąco.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Powietrze powinno być suche, około 30-40 %. Suche podłoże i dobra wentylacja utrzymują niską wilgotność, a higrometr pokaże, czy poziom jest właściwy.

Podawaj płytką miskę ze świeżą wodą, wymienianą codziennie. Małe zwierzęta mogą utonąć w zbyt głębokiej misce, dlatego użyj bardzo płytkiej miski albo włóż do niej kamienie. Zwierzęta piją też krople i zlizują wodę z oczu po zraszaniu. Zraszaj lekko wystrój raz w tygodniu zimą i dwa razy w tygodniu w najcieplejszym okresie, a potem pozwól mu wyschnąć. Mała kryjówka z wilgotnym mchem może pomóc podczas linienia i składania jaj.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Pristurus carteri jest aktywny w dzień i wygrzewa się, więc światło ma duże znaczenie. Zapewnij mocne światło dzienne i świetlówkę UVB, np. T5 z 10-12 % UVB, nad miejscem do wygrzewania. UVB jest dla gatunku niezbędne, bo umożliwia wytwarzanie witaminy D3 i zapobiega chorobom kości. Strefa Fergusona 3 pasuje do dziennego, wygrzewającego się gekona pustynnego: indeks UV około 3-4 w miejscu wygrzewania i cień w pozostałej części terrarium. Strefy nie zmierzono dla tego gatunku. Lampa metalohalogenkowa daje zarówno ciepło, jak i UVB i może zastąpić żarówkę punktową oraz świetlówkę.

Światło powinno być włączone około 12 godzin dziennie od maja do października i 8-9 godzin od października do maja, sterowane wyłącznikiem czasowym. Wymieniaj świetlówkę UVB zgodnie z zaleceniami producenta, ponieważ jej skuteczność spada, choć nadal świeci.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Gatunek jest owadożerny. Podawaj możliwie zróżnicowany pokarm: świerszcze, małe karaczany, małe szarańcze i muchy. Ofiara nie może być szersza niż głowa zwierzęcia i dobrze jest podawać jednego lub kilka owadów naraz, żeby nie stresować gekona.

Młode karm codziennie, a dorosłe co drugi lub trzeci dzień taką ilością, jaką zjedzą w 15-20 minut. Resztki usuń. Owady muszą wcześniej dostać owoce, warzywa lub gotową karmę. Posypuj je wapniem i witaminami przy co drugim lub trzecim karmieniu; młode i samice rozrodcze potrzebują wapnia częściej. Jeśli zwierzę chudnie albo nie chce jeść, przyczyną jest często niewłaściwa temperatura, oświetlenie lub żywienie.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Pristurus carteri to małe, szybkie i czujne zwierzę, które nie nadaje się do brania na ręce. Łatwo się stresuje, a ogon może się odłamać, jeśli się go chwyci. Podnoś gekona tylko wtedy, gdy to konieczne, i nigdy na zewnątrz.

Ogon służy do sygnalizacji: zwierzę macha nim wobec osobników własnego gatunku i zawija go jak skorpion, gdy czuje się zagrożone. Samce są silnie terytorialne i dwóch samców nigdy nie wolno trzymać razem, bo mogą się poranić lub zabić. Gatunek można trzymać pojedynczo, w parach albo jako samca z kilkoma samicami w przestronnym terrarium z wieloma kryjówkami. Obserwuj, czy któraś samica nie jest przeganiana, i jeśli tak się dzieje, natychmiast rozdziel zwierzęta.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Gatunek osiąga dojrzałość płciową po około 10 miesiącach, ale z rozmnażaniem warto poczekać, aż zwierzęta będą miały 2-3 lata i będą w pełni rozwinięte. Samce są jaśniejsze, z pomarańczowymi plamkami, mają wyraźne zgrubienia hemipenisów u nasady ogona i po osiągnięciu dojrzałości wykształcają na ogonie małe, mięsiste kolce. Samice są ciemniejsze i nieco mniejsze.

GODY I KOPULACJA

W okresie godowym samce prezentują się z uniesionym, machającym ogonem, gonią samice i stają się agresywne wobec innych samców. Właściwy okres spoczynku zimowego nie został udokumentowany, ale krótszy dzień zimą (8-9 godzin od października do maja) daje zwierzętom wyraźny rytm roczny.

Obserwuj pierwszy kontakt samca z samicą i zabierz samca, jeśli uporczywie ją goni lub gryzie.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jednorazowo 1-2 jaja o twardej skorupce i robi to kilka razy w sezonie. Między zniesieniami mija od 8-10 dni do kilku tygodni. To dla niej duży wysiłek, więc musi dostawać dużo owadów posypanych wapniem, a może być konieczne odsadzenie samca, żeby mogła się zregenerować. Ile zniesień składa w ciągu roku, nie zostało udokumentowane.

Zapewnij jej pojemnik do składania jaj z co najmniej 10 cm wilgotnego piasku lub włókna kokosowego, w którym może zakopać jaja. Jeśli kopie, ale nie składa jaj, może to oznaczać, że nie ma odpowiedniego miejsca.

INKUBACJA

Jaja przenosi się ostrożnie, bez obracania, do małego pojemnika z lekko wilgotnym wermikulitem lub perlitem. W 28 °C wyklucie następuje po około 70-90 dniach. Gatunek ma temperaturową determinację płci, więc temperatura inkubacji może wpływać na to, czy wyklują się samce, czy samice. Dlatego utrzymuj stałą temperaturę i nie zmieniaj jej w trakcie.

Utrzymuj podłoże lekko wilgotne, ale nie mokre, i sprawdzaj, czy jaja nie pleśnieją. Jakie temperatury dają samce, a jakie samice, nie zostało udokumentowane dla tego gatunku.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mają przy wykluciu 3-4 cm długości i od razu są samodzielne. Należy je umieścić w małym, szczelnym pojemniku lub małym terrarium z kryjówką, ciepłym miejscem, UVB i bardzo płytką miską z wodą. Podawaj im codziennie najmniejsze owady, takie jak muszki owocowe i świeżo wyklute świerszcze, posypane wapniem. Młode rosną szybko, ale są wrażliwe na wahania temperatury i wilgotności. Trzymaj je oddzielnie od dorosłych i rozdziel, gdy samce zaczną się ujawniać. Krzywe wzrostu nie zostały udokumentowane dla tego gatunku, więc regularnie je waż i mierz.

Zdrowie i częste błędy

Nie udokumentowano chorób swoistych dla *Pristurus carteri* w niewoli. Typowe błędy w przypadku małych, dziennych gekonów pustynnych to:

- Zbyt mało UVB i wapnia, co może prowadzić do miękkich kości, wygiętych kończyn i drżenia. Stosuj oświetlenie UVB i posypuj owady.
- Zbyt wysoka wilgotność i słaba wentylacja, które powodują problemy ze skórą i drogami oddechowymi.
- Przegrzanie pod zbyt mocną lampą bez chłodnej strefy. Zwierzę staje się ospałe lub desperacko szuka cienia.
- Wyczerpane samice, które składają jaja w krótkich odstępach w sezonie bez wystarczającej ilości wapnia i pokarmu.
- Utrata ogona. Ogon jest odrzucany przy stresie lub przytrzymaniu, prawie zawsze u nasady, i odrasta tylko częściowo.
- Resztki wylinki na palcach i końcu ogona. Linienie przebiega zwykle łatwo, a zwierzę często samo zjada skórę. Jeśli zostają resztki, umieść zwierzę na kilka godzin w pojemniku z mokrym ręcznikiem papierowym.
- Roztocza, które mogą siedzieć w kieszonkach pod pachami. Szukaj małych czerwonych lub pomarańczowych kropek.

Zdrowe zwierzę jest szybkie i czujne, ma jasne oczy i pełny ogon. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę chudnie, przestaje jeść lub leży bezwładnie.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.